

Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego
Im. Emanuela Ringelbluma

Spuścizna

Daniela Kaca

(1980-2004)

sygn. S/360

oprac. mgr Monika Taras
tłumaczenie z jidysz: mgr Magdalena Siek

Warszawa 2021

Wstęp

Zarys biografii Daniela Kaca

Daniel Kac urodził się 14 czerwca 1908 r. w miasteczku Kołki na Wołyniu. Działalność publicystyczną rozpoczął w dwudziestoleciu międzywojennym, pisząc artykuły, eseje, reportaże i opowiadania w lewicowej prasie żydowskiej. Na początku lat 30. XX w. publikował w miesięczniku „Onhejb” wydawanym przez lwowską grupę literacką o tej samej nazwie. Debiutował w 1933 r. zbiorem reportaży „Cwiszn greecn” („Między granicami”) o życiu chłopów i biedoty żydowskiej w miasteczkach na pograniczu Wołynia a Polesia. W czasie II wojny światowej przebywał w ZSRR. W latach 80. XX w. pod własnym nazwiskiem, a także pod pseudonimem Daniel Wołyński publikował w polskich i żydowskich pismach. W 1983 r. ukazała się jego książka w jidysz „Fun asz arojs gerufen” („Cienie z popiołów”) traktująca o tradycjach, zwyczajach i kulturze Żydów z Wołynia oraz ich stosunkach z innymi narodowościami oraz poruszająca kwestię walki Żydów wołyńskich z Niemcami. W latach 1994-1995 ogłosił w języku jidysz cykl artykułów monograficznych o żydowskich żołnierzach biorących udział w II wojnie światowej, pod wspólnym tytułem „Po drodze”. W 1998 r. ukazał się tom jego prozy autobiograficznej „Koncert grany żywym”, zaś rok później „Żydowski Wołyń” – zbiór własnych opowiadań i poemat Pereca Markisza „Wołyń”. Daniel Kac był przez wiele lat niewidomy i należał do Polskiego Związku Niewidomych. Od czasu utraty wzroku prace dyktował i redagował na taśmie magnetofonowej. Jest laureatem nagrody im. Łukasza Hirszowicza za rok 2003. Zmarł 30 października 2005 r. w Warszawie.

Spuścizna została przekazana do zbiorów Archiwum ŻIH w 2006 r. przez dr. Eleonorę Bergman.

Wykaz skrótów

j.ang. – język angielski
j.franc. – język francuski
j.pol. – język polski
j.żyd. – język żydowski
fot. – fotografia
mps – maszynopis
mps pow. – maszynopis powielany
rkps – rękopis
ŻIH – Żydowski Instytut Historyczny

Przegląd zawartości inwentarza

Korespondencja – j. 1
Opracowania, – j. 2-6
Kserokopie książek, artykułów - j. 7-10
Zdjęcia – j. 11
Varia – j. 12-13

Inwentarz

Korespondencja

1. Spuścizna Daniela Kaca. Korespondencja.
Korespondencja wychodząca i przychodząca do Daniela Kaca.
1980-1993, rkps, mps, druk, j.żyd., j.pol., s./11

Opracowania

2. Spuścizna Daniela Kaca. Opracowania.
Daniel Kac „Mój Wołyń” (wspomnienie o rodzinnym miasteczku Kołki na Wołyniu).
A chapter from the book *Concert Played for the Living* by Daniel Kac. Translated from Polish by Andrew and Samantha Katz.
bd, mps, zeszyt., j.pol., j.ang., s./1
3. Spuścizna Daniela Kaca. Opracowania.
Daniel Kac „Rzeź. Diabelski plan Stalina. 1952-2002”.
Daniel Kac „W mieście rzezi. W stulecie poematu Chaima Nachmana Bialika”.
Frida Mackiewicz „Żydzi jakby skiby ziemi”, Michał Rudawski „O tym, co pisał i pisze Daniel Kac”, Natan Gross „Recenzja książki *Wilno Jeruzolimą było*, Daniel Kac „Bencjon Stawkier”.
2002-2004, mps, zeszyt, j.pol., s./2
4. Spuścizna Daniela Kaca. Opracowania.
Daniel Kac „Wyspa ocalonych – Fatamorgana”.
Daniel Kac *Melodia słowa i harmonia treści*, tłum. z j.pol. na j.żyd. M. Pitkowski
Daniel Kac *Dlaczego? Z notatek o sobie*
bd, rkps, mps, j.pol., j.żyd., s./3
5. Spuścizna Daniela Kaca. Opracowania.
Daniel Kac *Po konferencji* („Folks-Sztime” 17.03.1984)
Daniel Kac *Nasz Jakub* (wspomnienie o Jakubie Wasersztrumie)
Daniel Kac notatki z wiersza „Mama”.
1984, rkps, ksero, j.żyd., j.pol., s./12
6. Spuścizna Daniela Kaca. Opracowania.
dr Mark Dworzecki „Noc żółtych Szajnow” (fragmenty monografii o getcie wileńskim *Jeruzolima Litwy w walce i zagładzie*) tłum. Stefan Bergman, 1996
płk dr Stefan Zwoliński „Udział Żydów w walce zbrojnej państw koalicji antyhitlerowskiej”.
Jednostronicowe wspomnienie o udziale Żydów w walkach (przykład płk. H.B. i gen. M.K.) prawdopodobnie autorstwa Daniela Kaca
1996, mps, ksero, j.pol., s./5

Kserokopie książek, artykułów

7. Spuścizna Daniela Kaca. Kserokopie książek.
Chaim Nachman Bialik *Powieść o pogromie 1904* (tłum. na j. rosyjski Władimira Żabotyńskiego)
Chaim Nachman Bialik *Powieść o pogromie* (poemat), Warszawa 1907

- Chaim Nachman Bialik. (w rocznicę śmierci),* Łódź 1947
 Chaim Nachman Bialik *Wybór wierszy,* Tel-Awiv 1994
 Wiersze Ch.N. Bialka [w:] *Antologia poezji żydowskiej,* Warszawa 1983
 Chaim Nachman Bialik *Ostatnie słowo,* tłum prawdopodobnie Daniel Kac
 1907, 1947, 1994, ksero, j.pol., j.żyd., j.ros., s./6
8. Spuścizna Daniela Kaca. Kserokopie książek.
 M. Kulbak *Geklibene Verk* (Notatki biograficzno-krytyczne), NY 1953
 Moïshe Kulbak *Lundi «Petit» Roman,* Paryż 1982
 Ezra Dobruszkes *O ostatnich dniach Mojsze Kulbaka* [w:] „Ajn Szwel” 04-06.1989
 1982, 1989, ksero, j.franc., j.żyd., j.ang., s./7
9. Spuścizna Daniela Kaca. Kserokopie książek.
 Roman Nieistny *Dumki znad Styru.*
 2003, ksero, j.pol., s./4
10. Spuścizna Daniela Kaca. Kserokopie książek.
 Chaim Szpilberg *Cwi Ajzenman. Poetycki gawędziarz* [w:] „Baj zich” nr 26
 Chaim Szpilberg *Zagadka, której na imię Japonia* [w:] „The Jewish Eagle”,
 27.05.1985
 Michał Mirski, artykuł w jidysz.
 Aleksandra Bergman *W Grodnie znowu pojawili się Żydzi* [w:] „Fołks-Sztyme” nr
 13 (4980), 30.03.1990
 Wycinki prasowe: Sz. L. Sznajderman „Bronisław Geremek”, A. Rus „Szymon
 Kanc”
 Rebe z Kołków (Wołyń).
 bd, 1985, 1990, mps pow., ksero, druk, j.żyd., j.ang., s./9

Zdjęcia

11. Spuścizna Daniela Kaca. Zdjęcia.
 Zdjęcia z cmentarza żydowskiego zrobione zimą.
 bd, fot., s./13

Varia

12. Spuścizna Daniela Kaca. Varia.
 Wykaz książek (The Central Library for the Blind Visually Impaired and
 Handicapped, Izrael)
 Bibliografia: Miesięcznik „Literatura na świecie” nr 12, 1984.
 1984, rkps, mps, j.żyd., s./10
13. Spuścizna Daniela Kaca. Varia.
 Fragment periodyku *Kraje socjalistyczne* nr 11447/11.XI.1983, s. 6-11.
 Fragment maszynopisu książki w jidysz.
 Życzenia na rok 1998 dla kobiety od Daniela Kaca
 bd., 1983, mps pow., rkps, j.pol., j.żyd., s./8